TLIET PARABBOLI FUQ IT-TALB FL-EVANĠELJU SKONT SAN LUQA

Rev Dr Martin Micallef OFMCap

Fl-Evanġelju skont San Luqa jiddominaw tliet parabboli li jitkellmu fuq it-talb. Fil-fatt, dawn huma tliet parabboli li nsibuhom irrakkuntati biss f'dan l-Evanġelju li jagħti importanza kbira lit-tema tat-talb.[1] L-ewwel minn dawn it-tliet parabboli, insibuha rrakkuntata immedjatament

wara li Ġesù jgħallem lid-dixxipli jitolbu permezz tat-talba tal-'Missierna'. Huwa proprju hawnhekk li San Luqa jagħtina din il-parabbola (ara Lq 11, 5-13). Iż-żewġ parabboli l-oħra imbagħad, insibuhom irrakkuntati wara xulxin (ara Lq 18, 1-14).

Il-parabbola tal-ħabib

L-ewwel parabbola tippreżenta raġel li f'nofs ta' lejl imur iħabbat il-bieb ta' ħabibu jitolbu: "Ħabib, islifni tliet ħobżiet, għax ġie għandi wieħed ħabib tiegħi mill-vjaġġ u ma għandix x'nagħtih" (Lq 11,5-6). Sabiex napprezzaw il-qawwa tat-talba ta' dan il-ħabib tajjeb niftakru li fi żmien Ġesù, id-djar kien ikollhom kamra waħda li fiha l-familja kollha kienet torqod flimkien. Mela li tqajjem lil xi ħadd bil-lejl kien ifisser li se tqajjem ukoll il-familja kollha.

Ir-raġel li kien f'din id-dar, iżda, laqa' t-talba ta' ħabibu, mhux minħabba l-ħbiberija tagħhom, tal-inqas minħabba "l-wiċċ *sfiq* [bil-Grieg: *amaideia*] tiegħu (v.8), jiġifieri, minħabba l-fatt li dan ma staħax imur jitolbu f'ħin stramb bħal dan meta kien jaf li kien se jqajjem lill-familja kollha ta' ħabibu.[2]

Ġesù jakkumpanja din il-parabbola b'aktar tagħlim fuq it-talb. Hawnhekk tajjeb ninnutaw ir-repetizzjoni ta' tliet imperattivi użati b'ċertu ritmu b'mod illi dan jgħin sabiex joħroġ aktar l-effett tal-kliem ta' Ġesù: "Itolbu ... fittxu ... ħabbtu ..." (v.9). Kull wieħed minn dawn it-tliet imperattivi hu akkumpanjat minn wegħda: "Itolbu *u jingħatalkom*, fittxu *u ssibu*, ħabbtu *u jiftħulkom*" (v.9). Imbagħad fil-versi ta' wara nsibu repetizzjoni tal-verbi ewlenin: "għax kull min *jitlob*, jaqla', min *ifittex* isib, u min *iħabbat*, jiftħulu" (v.10).

Il-qarrejja ta' dan l-Evanġelju huma mitlubin imbagħad iwieġbu għall-mistoqsija li Ġesù jagħmel. Din id-darba, iżda, il-qarrejja m'għandhomx jiddentifikaw lilhom infushom mal-persuna tal-parabbola li tmur titlob, imma pjuttost ma' dak li se jagħti lil min jitlob. Huwa hawn fejn it-tjieba ta' Alla f'kuntest ta' talb toħroġ b'mod tassew sabiħ permezz tal-lingwaġġ ta' familja. Hekk jgħid Ġesù: "Min hu dak il-Missier

fostkom li, jekk ibnu jitolbu ħuta, minflok ħuta jagħtih serp? Inkella jekk jitolbu bajda jagħtih skorpjun?" (vv.11-12).

Hija l-imħabba tal-missier lejn uliedu li twasslu biex jagħti ħuta u mhux serp, jew inkella bajda u mhux skorpjun lil uliedu meta dawn jitolbuh. Fid-dawl ta' dan l-argument, Ġesù għalhekk jikkonkludi: "Mela jekk intom, nies ħżiena bħalkom, tafu tagħtu lil uliedkom ħwejjeġ tajba, kemm aktar il-Missier tas-smewwiet jagħti spirtu qaddis lil dawk li jitolbuhulu!" (v.13).

Il-parabbola, mela, trid turina li jekk xi ħadd jilqa' t-talba ta' ħabib imprudenti bħalma kien dak ir-raġel li mar jittallab f'nofs ta' lejl, kemm aktar Alla jilqa' t-talb ta' wliedu. F'kelma oħra, permezz ta' din il-parabbola jidher li Ġesù ried ifakkarna fiċ-ċertezza li Alla jisma', jilqa' u jwieġeb għat-talb ta' dawk li jitolbuh.

Il-parabbola tal-imħallef u l-armla

It-tieni parabola fuq it-talb li nsibu fl-Evanġelju skont San Luqa hija dik tal-imħallef ħażin u l-armla (ara Lq 18,1-8). Ġesù jirrakkonta din il-parabbola biex juri lid-dixxipli "li għandhom dejjem jitolbu *bla ma jaqtgħu*" [bil-Grieg: *egkakeo*]" (v.1), jew aħjar "bla ma jaqtgħu qalbhom" kif jidher li hi t-tifsira tal-verb *egkakeo* li juża San Luqa hawnhekk.[3]

Ġesù jispjega din l-istedina tiegħu għal talb kontinwu permezz tal-parabbola li titkellem fuq armla li kienet tmur tiffitta mħallef u tgħidlu: "Agħmilli ħaqq kontra l-għadu tiegħu" (v.3). It-talba ta' din il-mara armla hija waħda persistenti bħalma hija dik ta' dak il-ħabib li mar għand sieħbu f'nofs ta' lejl jitolbu l-ħobż.

Tajjeb ninnutaw li din l-armla persistenti mhijiex l-unika armla li tissemma fin-narrativa ta' San Luqa f'kuntest ta' talb. Fil-bidu ta' dan l-Evanġelju diġà tissemma "il-profetessa Anna ... li romlot. Sa ma kellha erbgħa u tmenin sena ma kienet titwarrab qatt mit-Tempju, lejl u nhar taqdi lil Alla fis-sawm u *t-talb*" (2,36-37).

Minkejja li l-Liġi ta' Mosè kienet tinsisti li ssir ġustizzja mar-romol li soċjalment kienu persuni fraġli ħafna,[4] il-parabbola tippreżenta każ estrem għaliex l-imħallef li għandu kienet tmur l-armla sabiex titolbu jagħmlilha ħaqq "la kien jibża' minn Alla u lanqas iħabbel rasu minn ħadd" (18,2). Minħabba f'hekk, it-talb tal-armla lil dan l-imħallef sabiex jgħinnha, kien kollu ta' xejn.

Dan l-imħallef iżda ma setax jibqa' jagħlaq għajnejh għat-talb persistenti ta' din l-armla. "Mhux għax nibża' minn Alla jew għax se nħabbel rasi min-nies, imma għallinqas għax din l-armla dejqitni; ħa nagħmlilha ħaqq, biex ma tibqax ġejja u sejra sa ma tifnini" (vv.4-5), qal dan l-imħallef waħdu. Interessanti nieqfu hawn fuq l-aħħar kelma li jtenni l-imħallef, il-kelma 'tifnini.' Bil-Grieg, din il-kelma hija *hypopiazo*, li litteralment tfisser,

'tolqot taħt l-għajnejn' jew dik li bl-Ingliż ngħidulha *black eye*.[5]

Ġesù, imbagħad, wasal għall-konklużjoni billi joħloq kuntrast bejn l-imħallef ħażin u l-Mulej Alla: "Imbagħad Alla, lill-magħżulin tiegħu li jgħajtulu lejl u nhar, se jdum ma jagħmlilhomx ħaqq? Se joqgħod itawwal magħhom? Jien ngħidilkom, li malajr jagħmlilhom ħaqq?" (vv.7-8). Fil-qalba ta' din il-parabbbola hemm, mela, enfasi fuq il-persistenza fit-talba tal-armla lill-imħallef. Hekk ukoll, id-dixxipli għandhom jipperseveraw fit-talb tagħhom lil Alla imqar meta dak li jitolbu ma jaqilgħuhx mill-ewwel.

Il-parabbola tal-Fariżew u l-pubblikan

Dan iġibna għall-parabbola l-oħra li hija t-tielet parabbola fuq it-talb li ssegwi immedjatament dik tal-imħallef ħażin u l-armla. Din id-darba, Ġesù jitkellem fuq Fariżew u pubblikan li t-tnejn marru t-Tempju sabiex jitolbu (ara Lq 18,9-14). Kemm il-Fariżew kif ukoll il-pubblikan huma żewġ kategoriji li jieħdu ċertu prominenza fl-Evanġelju skont San Luqa. Il-Fariżej huma ppreżentati bħala dawk li kienu jqisu lilhom infushom bħala nies ġusti u "maqtugħin" min-nies l-oħrajn, kif jidher li jfisser l-isem "Fariżej."[6] Ħajjithom kienet tikkonċentra ħafna fuq il-ħarsien tal-Liġi.

Min-naħa l-oħra, il-pubblikani kienu meqjusin f'għajnejn il-Lhud bħala nies midinbin, li kienu jiġbru t-taxxi għar-Rumani, u allura tradituri ta' ġenshom u ħafna drabi ħalliela wkoll.[7] Imma issa Ġesù jaħsad lil dawk li kienu qed jisimgħuh jgħid din il-parabbola meta jaqleb ta' taħt fuq l-impressjonijiet li n-nies kellhom fuq dawn iż–żewġ kategoriji ta' persuni fis-soċjetà Lhudija ta' żmienu.

Il-parabbola tibda b'deskrizzjoni tat-talba tal-Fariżew fit-Tempju li "wieqaf talab hekk f'qalbu: 'O Alla, niżżik ħajr li m'iniex bħall-bqija tal-bnedmin, ħalliela, inġusti, żienja, jew ukoll bħal dan il-pubblikan. Jien insum darbtejn fil-ġimgħa, u nħallas l-għexur ta' kulma ndaħħal'" (vv.11-12). Mill-ewwel daqqa t'għajn, din it-talba tal-Fariżew tidher bħala rifless ta' bniedem ġust u devot. It-tifħir tiegħu lil Alla iżda ma jdumx ma jinbidel fi ftaħir fuqu nnifsu, meta huwa jikkuntrasta l-imġiba tiegħu ma' dik ta' bnedmin oħra, inkluż tal-pubblikan li kien hemm

warajh jitlob. F'kelma oħra, it-talba tal-Fariżew spiċċat f'ġudizzju u kliem kontra l-oħrajn għaliex hu qies lilu nnifsu aħjar mill-oħrajn.

Mhux biss, imma t-talba tiegħu, jekk nistgħu nsejħulha 'talba', turi li dan il-Fariżew ma kienx jiddependi fuq Alla għal dak li kien jagħmel. Minflok hu jidher li kien jistrieħ fuq il-ħila tiegħu. Fil-fatt ninnutaw li f'dik li kellha tkun it-talba tiegħu, huwa ma jitlob xejn lil Alla, l-istess kif ma kellu xejn għalfejn ifaħħar lil Alla. Kulma għamel kien biss li ftaħar b'dak li jagħmel quddiem Alla filwaqt li għadda ġudizzju fuq l-oħrajn meta pprova jikkuntrastahom mal-imġiba tiegħu.

Il-parabbola, imbagħad, tikkonċentra fuq il-pubblikan. Il-fatt li dan mar jitlob fit-Tempju turina li hu wkoll kien Lhudi. Il-pożizzjoni u l-ġesti tal-pubblikan huma fattur importanti fid-deskrizzjoni li l-Evanġelista San Luqa jagħtina fuq dan il-personaġġ ta' din il-parabbola. Hekk naqraw li l-pubblikan "bilwieqfa fil-bogħod anqas biss ried jerfa' għajnejh lejn is-sema, imma beda jħabbat fuq sidru" (v.13) b'ġest ta' ndiema. Minflok, mela, ma' dan il-pubblikan jieħu l-pożizzjoni li ssoltu jieħdu l-Lhud meta jitolbu, jiġifieri, bilwieqfa b'għajnejhom u idejhom 'il fuq,[8] huwa lanqas biss ried jerfa' għajnejh lejn is-sema b'sens ta' sogħba.[9]

It-talba tal-pubblikan hija pjuttost qasira f'kuntrast ma' dak li jtenni l-Fariżew qablu. Hekk jgħid il-pubblikan: "O Alla, ħenn għalija, għax jien midneb!" (v.13).[10] F'din it-talba, mela, il-pubblikan kien qed jippreżenta lilu nnifsu quddiem Alla bħala bniedem midneb, għalkemm huwa ma jispeċifikax x'kien id-dnub tiegħu, f'kuntrast mal-Fariżew li ta lista ta' affarijiet tajba li kien jagħmel.

Meta l-parabbola tlesti mid-deskrizzjoni li tagħti fuq il-kontenut tat-talb ta' dawn iż-żewġ personaġġi, inkomplu naqraw dwar dak li Ġesù kellu aktar x'jgħid fuq dan il-Fariżew u l-pubblikan: "Ngħidilkom jien li dan [il-pubblikan], u mhux l-ieħor [il-Fariżew], niżel id-dar iġġustifikat. Għax kull min jitkabbar, jiċċekken, u min jiċċekken, jitkabbar" (v.14).

Kif setgħu l-pubblikani, magħrufin għas-serq tagħhom, jiġu ddikjarati minn Ġesù stess bħala persuni 'iġġustifikati'? Dan il-ġudizzju ta' Ġesù żgur li ħasad lil dawk li kienu qegħdin jisimgħuh. Dak li rridu nżommu f'moħħna hawnhekk, iżda huwa li Ġesù

ma kienx qed japprova d-dnub tal-Pubblikani. Fil-fatt kieku kellna nqabblu dak li naqraw hawnhekk f'din il-parabbola mal-episodju tal-laqgħa ta' Ġesù ma' Żakkew, wieħed mill-kapijiet tal-pubblikani, nindunaw kemm Ġesù ma kienx qed jiskuża lill-pubblikani fis-serq tagħhom (ara Lq 19,1-10).

Minflok, San Luqa matul in-narrativa tal-Evanġelju li ħallielna, jurina kif il-pubblikani u midinbin oħra kienu qed jilqgħu l-predikazzjoni ta' Ġesù b'fiduċja kbira fil-ħniena ta' Alla, filwaqt li kienu jitolbu ħniena u maħfra bħalma għamel il-pubblikan ta' din il-parabbola.

Din il-parabbola, mela, isservi biex turina li dak li l-aktar *jimporta quddiem Alla hija* l-bidla tal-qalb, jew aħjar it-tweġiba vera tal-bniedem niedem lejn l-imħabba ta' Alla. Huwa meta aħna nagħmlu din l-esperjenza li t-talb tagħna jkun jista' jinfed il-qalb ħanina ta' Alla.

Dawn it-tliet parabboli għalhekk iservu biex permezz tagħhom Ġesù jkompli jurina kemm hu importanti t-talb fil-ħajja tad-dixxipli. Fl-ewwel parabbola rajna li d-dixxipli m'għandhomx joqogħdu jiddejqu jħabbtu u jitolbu lil Alla li hu missier twajjeb. Fit-tieni parabola ħarisna lejn l-insistenza fit-talb, imqar meta Alla jidher li mhux qed jisma' dak li d-dixxipli jkunu qegħdin jitolbu. Fit-tielet parabbola, imbagħad, tkellimna fuq l-atteġġjament li d-dixxipli għandu ilkollhom quddiem Alla meta jersqu sabiex jitolbu: mhux l-atteġġjament tal-Fariżej imma ta' persuni li jersqu quddiem Alla b'indiema u sogħba għal dnubiethom.

Referenzi

1 Ara ż-żewġ artikli tal-istess awtur li dehru fil-ħarġiet ta' qabel din fl-*Art Imqaddsa*. Għal studju li jitratta l-parabboli kollha li jirrakonta San Luqa fl-Evanġelju tiegħu, ara J.K. Kilgallen, *Twenty Parables of Jesus in the Gospel of Luke* (Subsidia Biblica 32), Rome 2008.

2 Fuq l-interpretazzjoni tal-kelma "wiċċ sfiq" f'din il-parabbola ara, K.R. Snodgrass, *Stories with Intent: A Comprehensive Guide to the Parables of Jesus*, Grand Rapids/MI – Cambridge 2008, 442-449.

3 Għall-użu ta' dan il-verb ara 2 Tess 3,13; Gal 6,9; 2 Kor 1,16; Efes 3,13.

4 *Ara Eżod 22,22-24; Dewt 24,17.*

5 Ara W. Liefield, *Parables on Prayer (Luke 11:5-13; 18:1-14)*, in *The Challenge of Jesus' Parables*, edited by R. N. Longenecker, Grand Rapids/MI – Cambridge 2000, 257.

6 Ara A.J. Saldarini, *Pharisees, Scribes and Sadducees in Palestinian Society: A Sociological Approach*, Wilmington 1988, 220-225.

7 Ara R.Danahue, *Tax Collectors and Sinners: An Attempt at Identification*, in *Catholic Biblical Quarterly* (1971): 39-61.

8 Ara Salm 123,1; Ġw 11,41; 1 Tim 2,8.

9 Ara Esdra 9,6.

10 Il-kelma bil-Grieg: *hilaskomai* li jużа hawn San Luqa ġiet tradotta bil-Malti bħala "ħenn għalija." Din hija kelma rari fil-vokabularju tat-Testment il-Ġdid. Fil-fatt, din hija kelma li soltu tintuża pjuttost fil-kuntest tas-sagrifiċċji li kienu jsiru fit-tempju bħala tpattija għad-dnubiet. Ara Lhud 2,17.